

Storgaardbesiddelsen og som typiske tyske »Junkere« dannede de saavel en Klassemodsaetning som en national Modsaetning til den fattige lettiske Befolkning i Landet.

Det nye Letland gik radikalt til Værks overfor Storgodserne. De blev ganske simpelt eksproprierede, og man er godt paa Vej til at udstykke dem til Husmandsbrug. Op imod 10 ha er Størrelsen for de nye Brug — Jorden dyrkes ikke saa intensivt som i Danmark —, og rundt om i Landet skyder nu de talrige nyopførte Træhuse frem som Hjem for de nye Husmandsfolk.

Men Erstatningen for de eksproprierede Godser? Ja, paa dette Punkt gik man lidt »uformelt« frem. Man fik slet ikke dette Spørgsmaal ordnet i Lovgivningen, og Godsejerne er meget misfornøjede. De fleste af dem er flyttet til Tyskland og har her spillet en Rolle som Rygstod for den yderliggaaende nationalistiske Bevægelse — men Letland savner dem ikke!

Det lettiske Landbrug er i god Fremgang. I visse Dele af Landet spiller Dyrkning af Hør en betydelig Rolle, men især produceres til Eksport Smør og Flæsk som i Danmark. Jeg tror dog ikke, vi behøver at føle os som Konkurrenter. Derimod mener jeg, Danmark har Chancer for at levere det lettiske Landbrug adskillige Varer: Landbrugsmaskiner, Mejeriartikler, Fro osv. Danmark har et godt Navn i lettiske Landbrugskredse.

Industri og Handel har lidt overordentlig stærkt i Letland ved Krigen. Riga var før Krigen en By paa over 600,000 Indb., med betydelig Industri og stor Skibsfart. Russerne »evakuerede« under Krigen alt Fabriksmateriel, Maskiner osv.; det blev ført til det Indre af Rusland og er aldrig kommet tilbage. Siden har Fabrikkerne staaet tomme. Befolkningstallet i Riga sank til under 300,000. I det sidste Aarstid synes Forholdene at have bedret sig noget, navnlig Træindustrien er i Vækst, men Erhvervsforholdene er stadig yderst vanskelige i Riga.

De tre udmærkede Havne, Riga, Libau og Windau, var tidligere de vigtigste Udførselsporte for Rusland til Østersøen. Man haaber i Letland, at en Fremgang i den økonomiske Udvikling i Rusland vil kunne bringe Liv i Transithandelen for disse Havnbyers Vedkommende.

I det hele er man i ledende politiske Kredse i Letland klar over, at et godt Forhold til Rusland er en nødvendig Betingelse for Landets fremtidige Økonomi. Det er derfor ganske naturligt, at den socialdemokratiske Udenrigsminister nylig har bragt en særlig Traktat i Stand med Rusland. Det drejer sig om en saakaldt »Ikke-Angrebs-Traktat«, hvori de to Lande gensidig forpligter sig til ikke at bære Vaaben mod hinanden. I visse europæiske Lande er denne Traktat blevet misforstaaet. Man har troet, det drejede sig om en politisk Tilnærmelse til Sovjet. Det er der aldeles ikke Tale om. Letland ønsker absolut at følge den frie demokratiske Linje, men af Hensyn til fremtidigt økonomisk Samkvem med Rusland maa netop den politiske Linje mellem Landene være trukket op i fuld Neutralitet.

Som et andet interessant Eksempel paa Letlands økonomiske Udenrigspolitik kan peges paa, at der paa Initiativ fra Letlands Side i Februar i Aar er sluttet en Toldunions-Traktat med Estland. Saa snart de nødvendige Forberedelser er truffet, træder Toldunionen i Virksomhed, og de to Nabolande

vil da i toldpolitisk Henseende danne en økonomisk Enhed.

— Jeg har søgt at vise nogle af de økonomiske og politiske Udviklingslinjer i den nye lettiske Republik, geografisk set den centrale i den baltiske Statsrække. Men ikke alene geografisk, ogsaa i den fremtidige Politik vil Letland sikkert være det virkelige Centrum for de nye Smaastater paa den anden Side Østersøen. C. V. Bramsnæs.

Frá útheiminum.

Bedrageriet i den røde Borg.

Den tidligere Statsingeniør, Ingemann Johansen, har nu staaet til Regnskab for den ikke helt ringe Sum, ca. 44.000 Kr., som han har tilvundet sig af Statens Penge og omsat i Selskaber eller Livsførelse, som det ogsaa hedder.

Justitsministeriet bestemte, at han skulde straffes for Overtrædelse af Straffelovens § 135, der handler om den Embedsmand, der misbruger sin Stilling til egen Fordel.

Ingeniøren fik, efter Ønske, sin Dom med det samme. Den lod paa 18 Maaneders Forbedringshusarbejde og Embedsfortabelse. Desuden skal han betale en Erstatning til Statskassen paa 44.682 Kr. og 85 Øre. Bedrageren gik straks til Afsoning.

Petroleumskrigen.

I Følge »Herald Tribune« har Generaldirektøren for »Dutch Petroleum« og for »Shell Transport Company«, Deterding sendt Milliardæren John Rockefeller, som staa i Spidsen for »Standard Oil«-Gruppen et personligt Brev, hvori han henstiller til »Standard Oil« at afholde sig fra nye finansielle Transaktioner med Sovjetrusland.

Deterding skal i Brevet have appelleret til Rockefellers kirkelige Interesser (!) og filantropiske Bestræbelser.

100 Banker bankerot.

Norge offentliggør en trist Statistik, der viser, at der siden 1919 er bleven udryddet ikke mindre end 100 forskellige Banker.

Mærkelige Forbud.

I Byen Camoa i Spanien er det forbudt Kvinder at ryge.

I Staten Illionis i Amerika maa unge Mennesker ikke kysse hinanden paa Gaden.

Det er forbudt alle Indbyggere i Fyrstedømmet Monaco at spille i Spillesalen i Monte Carlo.

I en norsk By er det forbudt at spytte paa Talerkerne, naar de skal vaskes rene!!

Fæstebrevet for østre Husegaard.

I »Dimmalætting« for 10. ds. har Landstingsmand O. Effersøe faaet optrykt en Skrivelse, som er bleven tilsendt Lagtinget.

Skrivelsen indeholder Afskrift af Fæstebrevet for østre Husegaardsfæste, samt flere Oplysninger angaaende Opdyrkningsforholdene ved Thorshavn.

Det vil sikkert falde de fleste Arbejdere, Trøjere, Fiskere, Haandværkere o. l. svært at samle og fastholde alle de forskellige Traade, der sammenbinder de Uretfærdigheder, som den arbejdende Befolkning har været ude for med Hensyn til Erhvervelse af Opdyrkningsjord saavel i Thorshavn som i de andre Bygder; men naar man

læser fornævnte Skrivelse af Hr. Effersøe, saa synes jeg, at man er naaet til Bunden, (hvis der findes en saadan), af det Dyb af Uretfærdighed, der paa Opdyrkningsområdet omslutter os. Aldrig havde jeg tænkt mig, at de Maend, der Gang paa Gang tilbyder sig som vore Repræsentanter i Lagting, i Byraad og alle de forskellige Institutioner, som nu en Gang ere oprettede med Befolkningens Interesser og Gavn for Øje, skulde kunne bekvemme sig til at behandle sine Vælgere saaledes, som Thorshavns arbejdende Befolkning er blevet behandlet i disse snart 40 Aar siden Udstedelsen af østre Husegaards Fæstebrev.

I sin Skrivelse siger Hr. Effersøe bl. a.: »I det foranmeldte Fæstebrev af 3. Marts 1888 for Just Olaus Jacobsen indeholdes Bestemmelser, der kunde have faaet meget stor Betydning for Opdyrknings af Husegaards Udmærk, hvis« — og saa kommer der en Del intetsigende Bemærkninger om, at Haugen var i Fællig til de to Husegaardsfæster o. s. v.; nej lad os se Sandheden lige i Øjnene og sige, at hvis de Maend, der repræsenterede Befolkningen i Lagting og Kommune, og hvis de Embedsmænd, der burde være ansatte her for at paase, at Befolkningen gav sine Rettigheder, havde givet os Oplysning om Fæstebrevets Indhold og havde gjort en lille Smule for at skaffe dem, der vilde dyrke Jorden, de dem tilkomende Rettigheder, saa havde Opdyrkningsforholdene stillet sig anderledes, end hvad de nu gør; men de Maend tav og deres Eftermaend tav og lukkede deres Øjne for de retfærdige Krav som Tromandten havde, derfor kunde Amtskontoret fæste vestre Husegaard uden Forpligtelser, og derfor kunde man sidde rolig i Lagtinget og lave Troløven af 1894 og lægge denne som et tykt Dække over Befolkningens Rettigheder, der vare hjemlede i Fæstebrevet af 1888, og da vi

saa kommer til 1921 og Kravet om Aflossning af Vintergræsningsretten kommer paa Lagtingsbordet, ja saa kunde man saa dejligt overlade det hele til Landvæsenkommissionen, der vel sagtens bestaar af Embedsmænd og Kongsbønder. Saa kommer næste store Afslut, da Husegaardsfæsternes Udmærk skal deles. Byraadet udarbejder Delingskontrakt, der godkendes af Færo Amt efter Brevveksling med Ministeriet, der approberer samme, vistnok med Hr. Effersøe som Raadgiver; alt tilfærd for, at der forelaa Protest fra de Thorshavnske Tromænd.

Som en passende Afslutning paa al den begaaede Uretfærdighed, tænker vi os en Forsamling af alle de Herrer Repræsentanter, Tillidsmænd og Embedsmænd, der siden 1888 har været med til at skjule de Rettigheder, som vi har haft i disse 40 Aar, men ikke kunnet uddytte. Vi ser Kongsbønder, Odelsbønder, Købmænd, Amtmænd, Provster, Sysselmænd og Skolelærere, allesammen Folk som en Modechif nu om Stunder vilde have betegnet som »alle dem der betyder noget for vort Samfund«. Der har staaet mangan haard Dyst imellem dem; i gamle Dage om Højre og Venstre Politik, i vore Dage om Samband og Selvstyre, men naar det gjaldt om at hindre og hemme Smaamænds Interesser og Rettigheder, da har der gerne været rørende Enighed i Rækkerne.

Nu ser vi Lagtingets Formand i 1927 træde ud af Kredsen, aabnende et gammelt, gulnet Dokument, og begynder at læse:

»1) at Fæsteren vil have at finde sig i, at Stykker af Udmærken fraskilles Fæstet og tilskodes Thorshavns Kommune for atter af denne at overdrages private til Opdyrkning efter disses derom til Kommunalbestyrelsen indgivne Begæringer, idet den af Kommunen herfor erlagde Kobesum af 50 Kr. pr. Kofoder tilflyder Statskassen, dog saaledes, at Kommunen vil have, saafremt Bøl eller Rat maatte findes paa noget af de paagældende Stykker, at opføre disse paa et andet Sted i Haugen, hvor Fæsteren maatte finde det gavnligt, eller paa anden Maade at erstatte dem.

2) at det skal staa Ejerne af saadanne Jordstykker frit for at vinterfæde disse imod i tilsvarende Godtgørelse til Fæsterne af Husegaard, hvilken Godtgørelse bliver at anvende til Fordel for Fæstet, saaledes som af Godsadministrationen nærmere maatte blive fastsat.

3) at Fæsteren ligeledes vil have at finde sig i, at der paa samme Maade tilskodes Kommunen Stykker af Indmarken til Byggegrunde, naar Begæring herom indkommer fra private til Kommunalbestyrelsen, og imod en Godtgørelse til Fæsteren af 1 Kr. pr. 12 Kvadratalen, med Hensyn til hvis Udbetaling bliver at forholde overensstemmende med Justitsministeriets Skrivelse til Amtet af 12. Juli 1880 ... «

for derefter at tilføje: »Ja, mine Herrer, nu har vi i henved 40 Aar gjort, hvad vi har formaet for at skjule Indholdet af dette Fæstebrev og for at hindre, at nogen fik nyde af de her omtalte Rettigheder, og nu tør jeg udtale, at vi ere komne saa langt, at vi med Tryghed kunne sige: Det kan fastslaaes som tvivlsomt, om østre Husegaards dyrkbare Hauge herefter vil kunne inddrages til Opdyrkning; og der glider et tilfreds Smil over Rækkerne.

Ja saadan ser Billedet ud i Hovedtræk; der bliver maaske Lejlighed til at se lidt nærmere paa Enkelthederne senere.

Men lad os Arbejdere have Billedet hængende for vore Øjne, saa vi ved at betragte det mere og mere kunne faa Forstaelse af, at skulle vore Interesser blive fremmede i Lagting, Byraad og andre Steder, saa maa det blive gennem egne Repræsentanter, de andre vil ikke gøre det.

n.

Islandsfiskeriet.

(Telegram til »Føroya Social-Demokrat«).

Reykjavik, 19. august 1927.

Samlede Sildefangst indtil 13. August:

Isafjord 4000 Tønder saltet, 2000 krydret, 105,000 Hektoliter til Fabrikation; Siglufjord 63,500, 30,000, 156,700; Akureyri 35,000, 4000, 144,700; Seydisfjord 8,600 saltet, ialt 111,500, 36,000, 406,600.

Fótenay.

En Dom.

Endelig har Retten afsagt sin Kendelse i Sagen mod Skipperen og Bedstemanden paa Kt. »Hafsteins«, der den 21. Marts i Aar paasejlede Kt. »Florens« ved Sydland og efter Sammenstødet sejlede bort fra det paasejlede Skib uden at yde Mandsskabet paa »Florens« Redningsassistance til Trods for, at de paa »Hafsteins« observerede Nodsignalerne fra den synkefærdige Kt. »Florens«. Dommen kom for Skipperens Vedkommende at lyde paa 3 Maaneders simpelt Fængsel; for Bedstemanden, at denne skulde bøde til Statskassen 500 Kr.; hermed synes den kriminelle Side af denne Sag — som vakte en forfærdelig Opsigt — at have faaet sin Afslutning —, tilbage er Erstatningspørgsmaalet. Dommen forekommer mig at være baade for streng og for mild, alt efter de Omstændigheder og under hvilken Synsvinkel man vil se den. Man fik ikke at vide, idet Premisserne i Dommen ellers blev oplæste, hvad det egentlig var, Skipperen domtes for, saa meget mindre som man ud fra en Læmands Betragtning tor Antage, at disse 3 Maaneders simpelt Fængsel var for ikke at have ydet nodstøtte paa Havet Hjælp, og skærpende maa det være i særdeles Grad, da Skaden tilfældig var forarsaget af den domtes eget Fartøj, saa det var Skipperens simple Pligt at gøre alt hvad der stod i hans Magt og endda sætte sit eget Liv i Fare, hvilket ikke havde været for meget, men i Stedet for at yde Hjælp sejler bort, uden saa meget som at gøre Forsøg derpaa. Det ser ud, som Skipperen vilde luske sig bort og overlade Mandsskabet paa »Florens« til den ubønhørlige Død. Nu Sagen forsaavidt er overstaet, saa har man Lyst at tale, hidtil har man kun af Hensyn til Loven og til Domsmyndighederne ikke villet ytre noget angaaende denne Sag for at efterkomme Billedordet: »Taler ikke ilde om Loven ... « Men man kan ikke lade være med at tillægge Skipperen den Hensigt, da det umægtelig ser ud, som Skipperen paa »Hafsteins« har resonneret som saa, at alle paa »Florens« vilde omkomme paa det opørte Hav, og saa var der ingen, der kunde berette noget, paa hvilken Maade og under hvilken Omstændigheder Kt. »Florens« var gaaet under med Mand og Mus, for de Døde træder ikke i Vidneforhør; denne Tanke er dristig og frygtindgydende, men for en kritisk Tænker eller en Bedømmelse af Begivenheden, saaledes som den er oplyst, lader den sig ikke se anderledes ud, end at Meningen med det hele har været den, at Døden skulde udslette alle Spor; men her kom Forsynet ham i Forkøbet. Med Hensyn til Sammenstødet, saa kan dette hændte selv den dygtigste Somand, men ikke at yde Redningshjælp for Mandsskabet paa det paasejlede Skib vil høre til Sjældenhederne. Selv i en Krig, hvor Kontrasterne er skarpe og hvor Opgaven er at myrde saa mange af sine Modstandere som muligt, vilde et saadant Tilfælde være uridderligt. Det skete maa ses paa Baggrund af en Karakter af laveste Art.

Da Efterretningen om Ulykken naaede Færoerne, var man at begynde med ikke rigtig klar over, hvad der var blevet af det Skib, der havde paasejlet »Florens«, og den almindelige Mening var, at det paagældende Skib ogsaa var gaaet under, man kunde vanskeligt tænke, langt mindre tro, hvad man senere fik at erfare ilig. Forklaringen fra de efterlevende paa »Florens«, at paagældende Skib ikke vilde yde de betrængte Hjælp, men sejlede videre, den Tanke var umulig, men senere fik man Bekræftelse herpaa, og Skibet var Kt. »Hafsteins«. Det forekommer ingen underligt, om Myndighederne derfor beordrede Inspektionskabet »Fylla« til at finde Misdæderen, og med Lynets Hurtighed